

Dnr: Ju2020/01879/L7

Till: Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
Ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: ju.l7@regeringskansliet.se

Svenska Röda Korsets yttrande över promemorian "Ett ändrat förfarande för att anmäla områden som omfattas av begränsningen av rätten till dagersättning vid eget boende"

Sammanfattning av Svenska Röda Korsets synpunkter

- Svenska Röda Korset ser positivt på förslaget om att begränsa möjligheterna för kommunerna att anmäla områden som inte kan anses ha sådana socioekonomiska utmaningar som avsetts vid införandet av lagen.
- Svenska Röda Korset ser positivt på att effekterna av Länsstyrelsernas eventuella reservationer kring vilka områden som bör omfattas av en anmälan förtydligas, men anser att det av rättssäkerhetsskäl bör införas utrymme för kommunerna att inkomma med underlag och förtydliganden till Länsstyrelsen i de fall myndigheten överväger att avstyrka en anmälan.
- Svenska Röda Korset anser det problematiskt att anmälningar av områden som skett i strid med Länsstyrelsernas rekommendationer föreslås vara gällande fram till årsskiftet trots att de medför allvarliga negativa konsekvenser för berörda. Övergångsbestämmelserna bör justeras så att dessa negativa konsekvenser minimeras.
- Svenska Röda Korset anser generellt att de bestämmelser som införts om nedsättning av dagersättning för asylsökande som bosatt sig i eget boende i områden med socioekonomiska utmaningar inte är ändamålsenlig. En genomarbetad orsaksanalys bör genomföras för att utreda varför asylsökande väljer att bosätta sig i eget boende och vilka konsekvenser detta medför i ett längre perspektiv för berörda individer. En orsaksanalys kan skapa förutsättningar för att skapa effektiva och genomarbetade metoder för att motarbeta negativa konsekvenser som uppkommer för människor i eget boende.

Bakgrund och sammanfattning av utredningens förslag och resonemang

Den 1 januari 2020 trädde nya bestämmelser i kraft som innebar begränsningar av asylsökandes möjligheter att bo i eget boende i områden med socioekonomiska utmaningar. Lagändringarna medförde att asylsökande som bor i ett sådant område som huvudregel inte har rätt till dagersättning eller särskilt bidrag enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Vilka områden som omfattas av

regleringen bestäms genom ett anmälningsförfarande där vissa av regeringen utpekade kommuner kan anmäla till Migrationsverket att en eller flera delar av kommunen ska omfattas av regleringen.

Svenska Röda Korset har inför dessa tidigare lagändringar lämnat synpunkter över betänkandet "Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande, SOU 2018:22, samt promemorian "Ett socialt hållbart eget boende för asylsökande.¹ Yttrandet belyste bland annat problematik kopplat till urval av kommuner, metod för avgränsning av bostadsområden och bristande orsaksanalys.

I den nu aktuella promemorian föreslås en förordningsändring som innebär att Länsstyrelsen, som tidigare enbart haft en rådgivande roll, ges möjlighet att invända mot att en kommun anmäler ett område om det står klart att områdets sociala och ekonomiska förhållanden inte motiverar detta. Vid bedömningen ska särskilt beaktas graden av arbetslöshet och sysselsättning, andelen mottagare av försörjningsstöd, skolresultaten, utbildningsnivån och valdeltagandet i det aktuella området. En anmälan till Migrationsverket ska då inte få avse en sådan del av kommunen som omfattas av en invändning. Länsstyrelsens ställningstagande ska enligt förslaget inte få överklagas.

Utöver detta föreslås även att den längsta tiden för Migrationsverket att uppdatera förteckningen över anmälda områden ska kortas från två månader till fyra veckor.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 15 augusti 2020. En kommuns anmälan som gjorts före ikraftträdandet föreslås upphöra att gälla vid utgången av 2020.

Svenska Röda Korsets utgångspunkter i dessa frågor

Röda Korsets uppdrag är att förhindra och lindra mänskligt lidande, skydda liv och hälsa och att säkerställa respekt för varje människas värde. Svenska Röda Korset har lång erfarenhet av att arbeta för och med människor på flykt; globalt, nationellt och lokalt – från flyktens början i konflikt och katastrof, längs flyktvägar och vid asylmottagande och samhällsetablering i Sverige. I vårt nationella program för socialt hållbara städer liksom i våra insatser inom asylmottagande arbetar vi för att minska och lindra effekterna av skillnader i livsvillkor mellan människor och grupper i syfte att främja hälsa och social välfärd samt stärka motståndskraft.

Svenska Röda Korsets synpunkter

Svenska Röda Korset ser i grunden positivt på ambitionen att minska människors utsatthet och vi menar att ett socialt hållbart boende för asylsökande är grundläggande både för hälsa och etablering, oavsett om det är i Migrationsverkets regi eller ett boende personen själv valt. Som framförts i tidigare inlämnat yttrande² är det emellertid vår uppfattning att den lagändring som införts, med begränsning av rätten till dagersättning för boende i vissa områden, inte är en ändamålsenlig lagstiftning för att komma åt grundproblematiken. Det är vår uppfattning att en nedsättning av dagersättning inte är ett effektivt styrmedel. Vi ser en risk för att lagändringarna, istället för att leda till minskad inflyttning i socioekonomiskt utsatta områden, kommer att leda till en större utsatthet eftersom de boende får än mindre pengar att leva på. Detta kan i sin tur leda till andra negativa effekter i samhället, så som ökad handel med svartkontrakt liksom annan medföljande social problematik.

¹ Svenska Röda Korset, Svenska Röda Korsets yttrande över betänkandet "Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande, SOU 2018:22, samt promemorian "Ett socialt hållbart eget boende för asylsökande, 2018, <https://www.rodakorset.se/globalassets/rodakorset.se/dokument/om-oss/fakta-och-standpunkter/remissvar/srk-yttrande-ett-ordnat-mottagande.pdf>.

² Ibid.

Genom Svenska Röda Korsets arbete i över 20 socialt utsatta områden möter vi många asylsökande och vi ser både positiva och negativa konsekvenser för asylsökande som valt att bosätta sig genom eget boende. Ökad egenmakt för individen är i grunden positiv, det stärker individen och möjliggör i högre omfattning individuellt anpassade boenden och socialt stöd, exempelvis med närhet till befintliga nätverk, behandlingscenter eller andra för personen viktiga faktorer. Det kan också underlätta för utsatta grupper att bosätta sig på platser där de känner trygghet och social tillhörighet. Det är emellertid viktigt med ett långsiktigt arbete för att asylsökande ska ha tillgång till bra boenden och att motverka trångboddhet som kan påverka den asylsökande och värdhushållet mycket negativt.

De förslag på förordningsändringar som detta yttrande berör, härrörande till bestämmelserna om eget boende i socioekonomiskt utsatta områden, innebär enligt Svenska Röda Korset förbättringar från nu gällande bestämmelser. Att hela kommuner kunnat anmälas till Migrationsverket med konsekvensen att asylsökande som bosätter sig i dessa kommuner undantas rätten till dagersättning var inte heller lagstiftarens syfte vid införandet av lagen. För att minska risken för ökad social och ekonomisk utsatthet för asylsökande är det positivt att de förslag som presenterats begränsar möjligheterna för kommuner att anmäla områden som inte har sådana socioekonomiska utmaningar att en sådan inskränkning kan anses vara i enlighet med lagens syfte.

För att minska de negativa konsekvenserna av eget boende och trångboddhet behövs en bättre orsaksanalys. Svenska Röda Korset anser att det finns ett behov av att undersöka grundorsakerna till varför människor väljer att bosätta sig i eget boende för att kunna vidta effektiva åtgärder för att förbättra situationen i utsatta områden. En sådan undersökning skulle kunna bidra till en tydligare bild av varför asylsökande valt att bosätta sig i eget boende, varför de valt vissa bostadsområden, vilken kunskap de haft om konsekvenserna av detta beslut, vilken bild de hade när beslutet togs och vilka faktiska effekter beslutet haft för dem. Vår erfarenhet talar för att det finns flera orsaker till att personer väljer att bo i eget boende och att kunskapen om konsekvenserna av det valet ofta brister. En genomarbetad orsaksanalys kan användas som underlag för att hitta mer effektiva metoder för att motverka trångboddhet, ohållbara boendeformer och bättre planeringsförutsättningar för kommuner. Genom att införa positiva incitament baserat på en grundligt genomförd analys ökar sannolikheten för att skapa hållbara lösningar över tid, samtidigt som sanktioner som riskerar att öka utsattheten för människor som redan befinner sig i svåra situationer kan undvikas. Beroende av vad en analys visar kan sådana positiva incitament exempelvis vara att öka attraktiviteten för asylsökande att bosätta sig på anläggningsboende, erbjuda kvalitativa boenden i utvalda bostadsområden eller möjliggöra för människor att välja andra boenden genom att öka deras möjligheter att efterfråga bostäder i andra områden.

Svenska Röda Korset anser att förslaget om att förtydliga effekterna av Länsstyrelsernas eventuella reservationer kring vilka områden som bör omfattas av en anmälan är positivt. Av rättssäkerhetsskäl bör det emellertid inför ett sådant yttrande finnas utrymme för kommunerna att inkomma med underlag och förtydliganden till Länsstyrelsen i de fall Länsstyrelsen överväger att avstyra en anmälan.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 15 augusti 2020, detta för att kommunerna ska kunna skicka in nya anmälningar som sedan kan börja gälla den 1 januari 2021. Som övergångsbestämmelser föreslås att en kommuns anmälan om vilka områden som ska omfattas av regleringen som redan är gjord ska upphöra att gälla vid utgången av år 2020, detta för att det inte ska uppstå ett glapp då de gamla anmälningarna slutat gälla innan de nya trätt i kraft. Av promemorian framgår, som även beskrivits ovan, att flera kommuner redan har hunnit anmäla hela kommunen, inklusive vissa områden i vilka det

Stockholm, 26 juni 2020

utifrån graden av socioekonomiska utmaningar klart kan ifrågasättas om det är motiverat och nödvändigt att begränsa asylsökandes möjligheter att bo i eget boende med bibehållen dagersättning. Svenska Röda Korset anser att det är problematiskt att sådana anmälningar ändå ska vara gällande ända fram till årsskiftet trots att de har stora negativa konsekvenser för de asylsökande som drabbas.

Malmö och Göteborg är två exempel, av totalt elva, som anmält hela kommunerna. Genom att anmäla hela kommuner riskerar incitamenten försvinna för asylsökande att välja bort eget boende i områden med socioekonomiska utmaningar, eftersom rätten till dagersättning går förlorad oavsett var i kommunen de bosätter sig. Konsekvenserna blir att de asylsökande sannolikt även fortsättningsvis väljer att bosätta sig i dessa områden, men nu utan rätt till dagersättning vilket ökar den ekonomiska utsattheten för dessa individer liksom den sociala utsattheten i området. Övergångsbestämmelserna bör därför justeras så att dessa negativa konsekvenser minimeras.

SVENSKA RÖDA KORSET

Johann Knigge
Nationell chef